

PERITONEALE DIALYSE

opleiding

PERITONEALE DIALYSE

opleiding

03 Inleiding

03 Theoretische begrippen

- 03 De bloeddruk
- 03 Streefgewicht
- 04 Ultrafiltratie
- 04 Steriliteit
- 05 Ontsmetting
- 05 Hygiëne

06 Spoeluloeistoffen

06 Verzorgen van de katheterpoort

- 07 Materiaal
- 07 Werkwijze
- 07 Belangrijk

08 Uw behandeling thuis

- 08 CAPD
- 08 APD

09 Specifieke materialen

- 09 Via het ziekenhuis
- 09 Materiaal zelf thuis te voorzien
- 09 Door firma

10 Praktische opvolging

- 11 Wat brengt u mee naar de consultatie?

12 Verwikkelingen

- 12 Peritonitis
- 12 Katheterproblemen
- 13 Fibrineflarden
- 13 Troebele uitloop

13 Wat doen bij problemen?

- 13 Pijn en andere klachten
- 15 Onsteriel materiaal
- 15 Slechte of geen in- of uitloop
- 15 Loskomen van de verlenglijn van de katheterconnectie
- 15 Loskomen van desinfectiedop
- 15 Beschadiging van katheter of verlenglijn
- 15 Rode vochtige katheterpoort

Contact

▶ Inleiding

Na het kiezen voor de peritoneale dialyse als nierfunctievervangende therapie en het plaatsen van de katheter kan het opleidingsprogramma starten. U zult de behandeling immers zelf thuis uitvoeren.

Het programma wordt aangepast aan uw persoonlijke mogelijkheden en noden. De duur van de opleiding is variabel (meestal 1 tot 2 weken). Soms starten we de opleiding al vóór u start met de behandeling, waarbij u voor de 'les' gedurende enkele uren naar het ziekenhuis komt. U doorloopt de hele opleiding samen met de peritoneale dialyseverpleegkundige.

Eerst geeft de verpleegkundige u informatie over de verschillende hoofdstukken, dan gaat u over op de praktijk: eerst samen doen, later zelfstandig instaan voor de behandeling en het verzorgen van de katheterpoort.

▶ Theoretische begrippen

De bloeddruk

De bloeddruk geeft belangrijke informatie over de vullingstoestand van de patiënt. Een hoge bloeddruk kan wijzen op vochttopstapeling. Controleer dus steeds of uw gewicht niet toegenomen is en of u geen last hebt van gezwollen voeten. Lage bloeddruk daarentegen kan wijzen op ondervulling. Dan kunt u duizelig worden, gewicht verliezen, vermoeidheid voelen, zwarte vlekken voor de ogen zien.

Streefgewicht

Elke patiënt heeft een streefgewicht (ook wel drooggewicht genoemd). Dit is het gewicht dat u zou hebben indien uw nieren op een normale manier vloeistof zouden kunnen afscheiden. Het streefgewicht is geen constante waarde, het kan schommelen en is afhankelijk van wat u

eet en hoeveel beweging u hebt. Bent u bijvoorbeeld verkouden, dan zult u minder eten en kan uw streefgewicht dalen (zoals bij iedereen). Voelt u zich weer goed en komt de eetlust terug, dan zal uw streefgewicht ook stijgen. Het overtollige vocht dat niet meer door uw eigen nieren verwijderd kan worden, zal via de dialyse uit het lichaam gehaald worden. Tijdens uw opleiding zal de verpleegkundige u hiermee leren omgaan.

Ultrafiltratie

Bij peritoneale dialyse ontstaat een overgang van het overtollig vocht van de bloedbaan naar de spoelvloeistof in de buikholte toe. U zult merken dat u bijgevolg meestal **meer** 'vloeistof' uit de buik laat lopen dan u er enkele uren vooraf liet inlopen. Bij de uitloop wordt immers de ingebrachte spoelvloeistof + het vocht uit de bloedbaan verwijderd. Het onttrekken van overtollig vocht aan het lichaam wordt ultrafiltratie genoemd. De ultrafiltratie hangt

af van de suikerconcentratie in de spoelvloeistof. Hoe hoger de suikerconcentratie, hoe meer vocht verwijderd wordt uit uw bloedbaan. Bovendien zal uw ultrafiltratie ook mee bepaald worden door uw dieet (zout- en vochtinname) en uw eigen urineproductie.

Steriliteit

Een voorwerp is steriel, als er geen kiemen (microben) meer op te vinden zijn. Zowel schadelijke als onschadelijke kiemen zijn vernietigd. Om een voorwerp steriel te houden, mag het dus niet in contact komen met kiemen. Daarom mag u het enkel aanraken met een ander steriel voorwerp (bv. steriele handschoenen, steriel pincet). Wanneer het voorwerp toch in contact komt met een niet-steriel voorwerp (bv. uw hand...) mag het niet meer als steriel beschouwd worden.

Ontsmetting

Een voorwerp is ontsmet als de schadelijke kiemen vernietigd zijn. In tegenstelling tot een steriel voorwerp kunnen er dus nog onschadelijke kiemen aanwezig zijn. Een ontsmet voorwerp hanteert u best met propere (= gewassen) handen of zuivere handschoenen om te vermijden dat er ziekteverwekkende kiemen worden aangebracht.

Hygiëne

Lichaamshygiëne is zeer belangrijk. Met uw katheter kunt u zonder probleem douchen. Een bad is niet aangeraden. U verwijdert het verband vóór de douche (vanaf 6 weken na de plaatsing van de katheter) en na de douche droogt u de huid goed af, waarna u de katheterpoort verzorgt. Na de plaatsing van de katheter wacht u best minimum 14 dagen vooraleer u een douche neemt om infectie te voorkomen. De eerste weken daarna neemt u een douche met het verband ter plaatse. Na elke douche

verzorgt u de katheterpoort en vervangt u het verband.

Zwemmen is geen probleem in een zwembad met gechloreerd water. In zee of rivieren zwemmen wordt afgeraden. Na het zwemmen en douchen, verzorgt u dadelijk de katheterpoort.

Het uitvoeren van de PD-wisseling of het monteren van het PD-toestel is niet moeilijk. Deze handelingen moeten echter elke keer met dezelfde hygiënische zorg gebeuren, zoals u het tijdens uw opleiding hebt geleerd. Alle koppelingen of ontkoppelingen moeten met grote omzichtigheid uitgevoerd worden, om zo te voorkomen dat microben vanuit de omgeving of van de huid het PD-systeem en de katheter binnendringen en zo de buikholte besmetten. Dit kan aanleiding geven tot een infectie van het buikvlies, peritonitis genaamd.

► **Spoelvlloeistoffen (= dialysaat)**

Er kunnen verschillende spoelvlloeistoffen gebruikt worden om te dialyseren. Zowel het volume (liter) als de concentratie kunnen verschillen.

Afhankelijk van de kenmerken van uw buikvlies, bepaalt de arts in het voorschrift welke soort en hoeveel vlloeistof u gebruikt. Waarschijnlijk zult u deze vlloeistoffen gebruiken:

- lagere suikerconcentratie
- hogere suikerconcentratie, waardoor extra vocht verwijderd kan worden uit uw lichaam.
- extraneal of polyglucose: een speciale suikeroplossing om gedurende een lange verblijftijd extra vocht uit uw lichaam te kunnen verwijderen.

► **Verzorgen van de katheterpoort**

U verzorgt de katheterpoort tijdens de opleiding dagelijks, daarna tweemaal per week of na het douchen. Het douchen kan gebeuren zonder verband. Wel de huid nadien goed drogen en de katheterpoort verzorgen.

Materiaal

- hibidil flacon 15 ml
- verbandset
- masker
- afsluitverband

Werkwijze

- zet het masker op.
- ontsmet uw handen.
- verwijder oud verband en kijk na of het niet bevuild is.
- open de verbandset en haal het steriel veld uit.
- leg het steriel veld onder de katheter (ter bescherming van de kledij)
- bevochtig de 3 deppers met hibidil:
- **1ste depper**
reinig de plaats waar de katheter de huid verlaat goed
- **2de depper**
reinig de huid rond de katheter, let er op steeds met de depper weg van de katheter te wrijven (in stervorm)

- **3de depper**

reinig de katheter zelf over een 10-tal cm. Wrijf van de huid weg en vergeet de onderkant van de katheter niet.

- **4de en 5de compres**

wrijf de zone waar het nieuwe verband komt droog.

- breng een nieuw verband aan.
- zet het masker af.

Belangrijk

- Bij de minste twijfel over het uitzicht of de verzorging van de katheterpoort: contacteer de PD-verpleegkundige.
- Als een depper valt, neem deze dan **niet** terug op met het pincet.
- Breng nooit op eigen initiatief zelf, poeder of lotion aan rond de katheter.
- De PD-katheter is uw **levenslijn**, dagelijks extra aandacht, zorg, hygiëne en voorzichtigheid zijn noodzakelijk!

► Uw behandeling thuis

CAPD

Meestal doet u een wisseling 's morgens na het opstaan, een tweede rond de middag, een derde rond 16-17 uur en de laatste voor het slapengaan (afhankelijk van het voorschrift van de arts).

De wisseling zelf duurt ongeveer 20-30 minuten, gedurende die tijd kunt u bv. lezen, telefoneren, tv kijken enz. Daarna bent u terug vrij om uw dagelijkse activiteiten verder te zetten. U bent echter niet gebonden aan een strikt tijdschema: de verpleegkundige bekijkt samen met u welke variaties mogelijk zijn om uw dagelijkse leven zo weinig mogelijk te verstoren en toch de dialyse efficiënt te laten verlopen. U kunt uw wisselingen thuis doen, op bezoek bij vrienden, op het werk, op vakantie... De meest geschikte ruimte om een wisseling uit te voeren is een aparte stofvrije kamer (geen tapijten). Een speciale hoek in de slaapkamer is een goed alternatief. Goede verlichting, een stopcontact en stromend water om

de handen te wassen is noodzakelijk. Huisdieren horen niet thuis in de wisselruimte. De handelingen doet u best zittend aan een tafel.

APD

Het APD toestel staat naast uw bed op een tafeltje. U verbindt uw katheter op een steriele manier met het toestel als u gaat slapen en start de automatische behandeling door het toestel te activeren. De behandeling stopt spontaan en u koppelt uzelf los bij het ontwaken. Ook hier kan uw tijdschema variëren, als u maar het aantal uren behandel tijd respecteert.

De tafel waarop het APD toestel staat, dient zich op dezelfde hoogte te bevinden als het bed. De slaapkamer is best stofvrij (geen tapijten). Goede verlichting, stopcontact en stromend water om handen te wassen zijn noodzakelijk. Huisdieren horen niet thuis in de slaapkamer. U kunt het toestel monteren (klaarmaken voor gebruik) op het tijdstip dat u zelf verkiest.

► **Specifieke materialen**

Via het ziekenhuis

Bij de start

- personenweegschaal
- bloeddrukmeter
- katheterklem
- instructiemap
- CAPD: keukenweegschaal, infuusstaander en verwarmplaat

Deze materialen dienen teruggegeven te worden aan het ziekenhuis, wanneer u geen PD meer uitvoert.

Op de consultatie

(Geef telkens uw bestelling door)

- Hibidil 15 ml flacon
- handontsmetting
- verbandsets
- compressen
- verband katheter (Tegaderm, V3000, ...)
- volgbladen
- maskers
- vloeibare zeep
- kleefpleisters
- papieren handdoekjes
- batterijen

Materiaal zelf thuis te voorzien

- stopcontact
- goede lichtbron

- stromend water (in nabijheid)
- thermometer
- vuilbak

Door firma

De firma zal de levering van bepaalde producten thuis bezorgen. De producten die u via hen krijgt zijn:

- spoelvoelstoffen, in de verschillende concentraties die u persoonlijk nodig hebt
- desinfectiedopjes
- sets voor het CAPD toestel en het APD toestel

De eerste bestelling wordt door het ziekenhuis geregeld. Bij de eerste levering ontvangt u een kalender waarop de leveringsdagen voor een volledig jaar ingevuld zijn. Vooraf wordt u telefonisch gecontacteerd om uw bestelling door te geven. Bij de levering ontvangt u een leveringsnota die u ondertekent als bewijs van ontvangst. De afrekening van de bestelde producten gebeurt rechtstreeks tussen de firma en het ziekenhuis. Veranderingen in het dialyseschema geeft men zo vlug mogelijk door aan de firma zodat ook uw voorraad kan aangepast worden.

► Praktische opvolging

Van zodra u uw keuze gemaakt heeft voor peritoneale dialyse zullen wij zorgen dat deze behandeling thuis zo vlot mogelijk zal verlopen.

- U zult kennis maken met onze maatschappelijk assistente, die u kan bijstaan met de specifiek sociale, financiële en maatschappelijke veranderingen die deze behandeling in uw leven veroorzaakt. Meer informatie vindt u in de brochure 'Sociale dienst'
- Ook de diëtiste zal contact met u opnemen om samen met u een aangepast dieet op te maken. Zij zal u hiervoor een aparte brochure bezorgen.
- Op de dag van ontslag zal de PD-verpleegkundige op huisbezoek komen. Ze zal thuis aanwezig zijn bij

de eerste wisseling voor CAPD of bij het monteren van het APD toestel.

- De eerste dagen zal de PD-verpleegkundige u dagelijks telefonisch contacteren ter ondersteuning. Vragen over de techniek, over de parameters op het volgblad, enz. komen dan ter sprake.
- Als u zich onzeker voelt, kunt u altijd bij ons terecht voor herhaling van een bepaalde techniek met behulp van de PD-verpleegkundige. 24 uur op 24 is er een wachtdienst beschikbaar, waarbij zowel verpleegkundige als arts bereikt kunnen worden.
- U komt voor het eerst op consultatie twee weken na de opleiding. Daarna zal de frequentie van de opvolgconsultaties variëren tussen de 4 en de 8 weken. Zowel uw arts als

de verpleegkundige zijn tijdens de raadpleging aanwezig.

Wat brengt u mee naar consultatie?

- urinestaal van de 24-uur collectie
- staal dialysaat genomen 's morgens uit de container na goed mengen
- mapje met volgbleden
- kaart met het voorschrift
- lijstje met het nodige materiaal
- medicatielijst

Een zestal weken na het starten van de behandeling zal een PET-test uitgevoerd worden. Deze test geeft informatie over de specifieke eigenschappen van uw buikvlies. Om de afvalstoffen zo goed mogelijk uit uw lichaam te verwijderen, passen wij de behandeling aan uw eigen buikvlies aan. Voor de praktische regeling van de PET-test zal de verpleegkundige een afspraak met u maken.

► **Verwikkelingen**

Peritonitis

Peritonitis is een ontsteking van uw buikvlies (= peritoneum).
Verwittig dadelijk het ziekenhuis (PD-verpleegkundige)!

Tekenen van peritonitis zijn:

- buikpijn (95% van de mensen)
- koorts (30% van de mensen)
- rillingen (20% van de mensen)
- troebel spoelvocht

Behandeling:

- Verwittig de verpleegkundige en kom naar het ziekenhuis.
- Het spoelvocht wordt onderzocht en bij bevestiging van peritonitis, krijgt u antibiotica toegediend via het spoelvocht.
- Soms moet u overschakelen op een CAPD-schema, ook als u thuis een APD-behandeling kreeg.

Katheterproblemen

Verwittig dadelijk het ziekenhuis (PD-verpleegkundige)!

Lekkage van spoelvoeistof

Uw dialyseschema zal aangepast worden of tijdelijk onderbroken worden.

Probleem met de uitloop

Oorzaak

- knik in de katheter
- constipatie: moet absoluut voorkomen worden! In overleg met de arts: gebruik van laxeremiddelen, lavement, ...
Dagelijkse stoelgang is noodzakelijk.
- fibrineflarden
- slechte katheterpositie

Katheterpoortinfectie (etter en roodheid)

Een gebrekkige lokale verzorging en hygiëne is de meest voorkomende oorzaak. Snel herkennen en behandelen is belangrijk. Dagelijkse verzorging van de katheterpoort is nodig, soms aangevuld met antibiotica.

Tunnelinfectie

Roodheid, zwelling, pijn over het onderhuidse traject van uw katheter, soms met koorts. In dit geval moet soms een nieuwe katheter geplaatst worden.

Slechte positie van de katheter

Oorzaak

- druk op de darmen
- druk op de blaas

Afhankelijk van de oorzaak, zal uw arts de behandeling instellen.

Fibrineflarden (witgele flarden in uw katheter of uitloopuloeistof)

De eerste dagen na de plaatsing van de katheter kan dit normaal zijn. Meer laattijdig wijst de aanwezigheid van fibrine soms op peritonitis.

Troebele uitloop

Verwittig dadelijk het ziekenhuis (PD-verpleegkundige)! De meest frequente oorzaak is peritonitis. De troebele vloeistof wordt meestal veroorzaakt door een teveel aan witte bloedcellen in het dialysaat.

► Wat doen bij problemen?

Pijn en andere klachten

Pijnlijke inloop

Komt vaker voor pas na de start van dialyse bij jonge en gespierde mensen.

Mogelijke oorzaken zijn:

- te koude of te warme spoelvloeistof
- druk van de katheter op een nabijgelegen orgaan (vb. blaas)
- peritonitis

Verwittig de verpleegkundige of uw arts !

Pijnlijk tunneltraject

Dit wijst waarschijnlijk op infectie van het tunneltraject. Verwittig dadelijk het ziekenhuis (PD-verpleegkundige) !

Buikpijn, misselijkheid, braken en rilkoorts

Dit betekent peritonitis tot het

tegendeel bewezen is. Verwittig dadelijk het ziekenhuis (PD-verpleegkundige) !

Lage rugpijn

Uw wervelkolom wordt extra belast door de toegenomen druk en het extra gewicht in uw buik. Verwittig de verpleegkundige of uw arts zodat kinesitherapie of houdingsoefeningen tijdig gestart kunnen worden.

Gelocaliseerde pijn ergens in de buikwand

Pijn die toeneemt bij hoesten, persen en niezen doet denken aan een breukpoort (liesbreuk, littekenbreuk, navelbreuk...). Verwittig de verpleegkundige of uw arts. Vaak is een operatie nodig om dit te herstellen.

Zwaartegevoel in de bovenbuik, zuurbrand, misselijkheid, braken

Dit kan veroorzaakt worden door een maagontsteking. Verwittig de verpleegkundige of uw arts zodat u de nodige medicatie hiervoor kunt krijgen.

Verminderde eetlust

Dit kan een gevolg zijn van de verhoogde

druk in de buik en de opname van de suiker (uit de spoelvloeistof) in het lichaam. Meestal verdwijnen de klachten enige tijd na de start van dialyse.

Hemorroïden (aambeien, speen)

Verwittig de verpleegkundige of uw arts. Eet voldoende vezelrijke voeding. Na overleg met uw arts kunt u eventueel laxerende medicatie gebruiken.

Duizeligheid en lage bloeddruk samen

Oorzaak

- teveel bloeddrukverlagende medicatie
- teveel ultrafiltratie – te weinig vocht in uw lichaam

Verwittig de verpleegkundige of uw arts. Zij kunnen u het correcte advies geven over het aanpassen van de medicatie en/of inname van extra vocht.

Kortademigheid, gezwollen voeten en hoge bloeddruk.

Oorzaak

- teveel vocht opstapeling in uw lichaam door te weinig ultrafiltratie
- te hoge zoutinname waardoor vocht opstapelt

Verwittig de verpleegkundige of uw arts. Uw medicatie of dialyseschema moet mogelijks aangepast worden. Vermijd zoveel mogelijk zoutrijke voeding!

Ontregelde suikerspiegel

Oorzaak

- opname van suiker uit de spoelvloeistof (zeker bij gebruik van vloeistof met hogere suikerconcentratie)

- ontsteking/ziekte

Verwittig de verpleegkundige of uw arts zodat uw diabetesbehandeling kan aangepast worden.

Onsteriel materiaal

- desinfectiedop: neem een nieuwe
- aansluitmateriaal van CAPD: wissel met nieuw materiaal.
- uiteinde verlenglijn katheter: kom naar het ziekenhuis om de verlenglijn te vervangen.

Slechte of geen in- of uitloop

- controleer of de klem openstaat
- controleer of er geen knik in de leiding zit

- verander van houding, loop wat rond

Loskomen van de verlenglijn van de katheterdeconnectie

- zet een afsluitklem op de katheter
- draai de verlenglijn van de katheter weer terug op de katheter
- doe **geen** wisseling

Verwittig dadelijk het ziekenhuis (PD-verpleegkundige) !

Loskomen van desinfectiedop

Breng een nieuw desinfectiedopje aan.

Verwittig dadelijk het ziekenhuis (PD-verpleegkundige) !

Beschadiging van katheter of verlenglijn

- zet een afsluitklem op de katheter tussen buik en beschadiging
- doe **GEEN** wisseling

Verwittig dadelijk het ziekenhuis (PD-verpleegkundige) !

Rode vochtige katheterpoort

- kan wijzen op een infectie

Verwittig dadelijk het ziekenhuis (PD-verpleegkundige) !

Contact

Overdag

**Van 7.00 t.e.m. 21.30 uur
van maandag t.e.m. zaterdag**

Peritoneale dialyseverpleegkundige

T 09 224 65 61

Hemodialyse Gent

T 09 224 65 58

Algemeen nummer AZ Sint-Lucas

T 09 224 61 11

Andere nuttige telefoonnummers (kantooruren)

Secretariaat nierziekten

T 09 224 65 50

Sociaal assistente

T 09 224 63 25

Diëtiste

T 09 224 62 08

Tijdens de wachtdienst

Van 21.30 t.e.m. 7.00 uur en op zondag

Bel naar het algemeen nummer
van het ziekenhuis:

T 09 224 61 11

Geef uw volledige naam door,
deel mee dat u dialysepatiënt
bent en vraag om u in verbinding
te stellen met de nierspecialist
of dialyseverpleegkundige van
wacht. Is er een verpleegkundige
of nierspecialist aanwezig in het
ziekenhuis, dan zal de telefoniste u
met hem/haar in verbinding stellen.
Is de verpleegkundige of nierspecialist
niet aanwezig in het ziekenhuis, dan
zal de telefoniste uw telefoonnummer
noteren. U wordt dan op het
opgegeven nummer teruggebeld.

Technische dienst van toestel

Er is telefonische wachtdienst

- Alle dagen (ook weekend en feestdagen) van 9.00u t.e.m. 23.00u
- De firma zal uw oproep beantwoorden en doorgeven aan de technikers.
- Buiten deze uren noteert het telesecretariaat de meegedeelde informatie en geeft deze door aan de techniker van wacht (via antwoordapparaat).

vzw AZ Sint-Lucas & Volkskliniek

Campus Sint-Lucas
Groenebriel 1
9000 Gent

Campus Volkskliniek
Tichelrei 1
9000 Gent

T 09 224 61 11
E info@azsintlucas.be

2014/19.823